

EESTI A 無 O

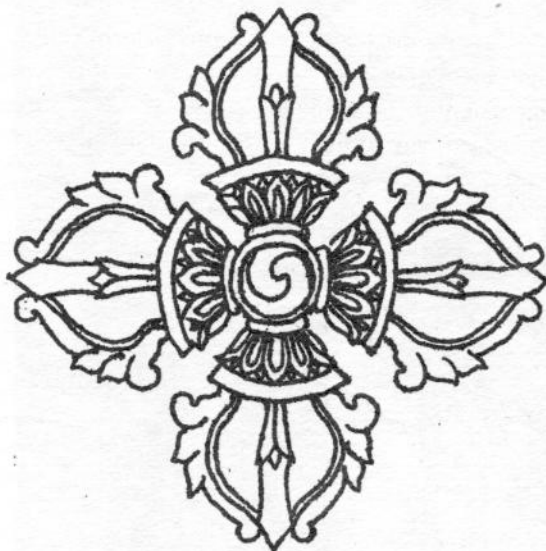
SÕNUMI TOOJA

Eesti Akadeemilise Orientaalseltsi kuuleht
Ilmub 1989. a. jaanuarist.

Nr. 1(25) Jaanuar 1990

Hind 40 kop.

SEE ON TOO

Me peame eelkõige vabanema kõne- ja mõtlemis-
harjumusest, mis jagab maailma kaheks ning ei lase
meil näha, et *see* — vahetu, igapäevane ja praegune
kogemus — ongi **TOO**, universumi eksistentsi täius-
lik ja ülim olemus. Niisugune äratundmine on raskes-
ti tabatav, ehkki üsna üldine teadvuse seisund, mis
on mind lummanud rohkem kui miski muu sest ajast
peale, kui sain seitsmeteistkümneseks.

Ma pole jutlustaja ega reformaator, vaid mulle
lihtsalt meeldib kirjutada ja rääkida sellest, kuidas ma
asju näen, nagu mõnele meeldib vannis laulda või
mererannas pladistada. Mul pole missiooni ega kavats-
ma kedagi pöörata, kuid ma usun, et kui niisugune
teadvuse seisund leviks rohkem, siis lahustuks naerus
upsakas mõttetus, mida peetakse selle maailma tõsi-
seks toimetuseks. Siis näeksime otsekohe, et kõrged
ideaalid, mille nimel me üksteist tapame ja valitseme,
on meid ümbritsevate imede — mitte ainult silmnäh-
tavate loodusimede, vaid ka eksistentsi enda suures
osas üleloomulike tõsiasiade — tühi ja abstraktne
aseaine. Ma ei usu iialgi, et niisugune virgumine vä-
hendaks meie tarmukust või ühiskondlikke pürgimusi.
Otse vastupidi, poole sellest rõõmust — kuigi lõp-

matust pole võimalik poolitada — saame siis, kui jaga-
me seda teistega, ning kuna vaimne ja materiaalne
on lahutamatud, tähendab *see* samavõrd elu ja asjade
kui taipamise jagamist. Selle võimalikkus sõltub aga
täiesti nägemusest, mis võiks meid muuta niisugusteks
inimesteks, kes suudavad millegi taolisega hakkama
saada, mitte aga meie alalise süütunde õhutamisest,
sest *see* ei loo midagi. Kui me tunneme, et meil on ko-
hustus saada nägijaiks, võib *see* kõik ära rikkuda.

Mulle näib, kui vasturääkivalt *see* ka ei kõlaks, et
sügavaim vaimne kogemus saab ilmuda ainult niivõrd
valdava isekuse hetkel, et *see* ületab igal viisil iseenda.
Võib-olla seetõttu Jeesus pidaski lihtrahva ja patus-
tajate seltskonda paremaks kui õigete ja auväärsete
oma. Omamoodi esimene samm on tunnustada iseenda
isekust, petmata end sooviga olla teistsugune. Inimene,
kes pole iseendaga kooskõlas, on kogu aeg halvatud
püüdest minna ühekorraga kahele poole. Türgi vana-
sõna lausub selle kohta: „*See*, kes magab põrandal,
ei kuku voodist välja.“ Kui patune saab aru, et isegi
tema kahetsus on patune, jõuab ta võib-olla esimest
korda iseendani ning on terviklik. Vaimne virgumine
on keeruline protsess, mille jooksul üha kasvav arusaam-
mine, et kõik on nii väär kui üldse olla saab, muutub
äkki arusaamiseks, et kõik on nii õige kui olla saab. Või
pigem, iga asi on just **TOO**, mis ta võib olla.

ALAN WATTS

Teksti kohal on budistlik kujutis *višva-vajra*, mis sümboliseerib
teemantpuhast ja -vahedat hävitatut tarkust ning nn. ajaliku ja
igavese maailma ühtsust.

Vt. 3. lk.

UKSED AVANEVAD ITTA

Lõppenud aasta 13.—14. detsembril oli Tartu Ülikooli klubi selle maja jaoks üsna tavatu sündmuse tunnistajaks. Eesti Akadeemilise Orientaalselti korraldamisel said teoks Eesti—Hiina majanduskoostöö päevad — esimene sellelaadne üritus kahe maa suhete arengus, mis kindlasti ei jää viimaseks. Vaevalt julges kevadel, mil astusime esimesi samme sidemete loomisel Hiinaga (vt. „Sõnumitooja“ nr. 5—6), keegi arvata, et vaid poole aastaga nii kaugele jõutakse. Küllap on see aja märk — ainult kiiresti ja otsustavalt, tihti ka riskivalt tegutsedes võime praegu edu saavutada ja „raida akent“ maailma. Selles, et Eesti vajab otsesidemeid muu maailmaga, ei kahtle keegi. Niisugusest tõdemusest lähtus ka EAO, kui alustas selle ürituse organiseerimist.

Eelläbirääkimised Hiina firmade ja organisatsioonidega algasid juba suvel. Et sealsete majandus- ja äriemeeste huvi Ida-Euroopa, sealhulgas Eesti vastu on vägagi suur, võis EAO delegatsioon läinud aasta oktoobris Hiinat külastades oma silmaga veenduda. Tõsiasi, et paar kuud hiljem, detsembris, tervelt kuue firma esindused väga tõsiste ja konkreetsete koostööplaanidega Eestisse sõitsid, kinnitas, et see huvi polnud ainult külaliste suhtes üles näidatud „hiina viisakus“. Neli delegatsiooni esindas Hiina tööstuslikult kõige arenenumat piirkonda, Liaoningi provintsi, täpsemalt — Liaoningi 2. Ehituskompanii, Dandongi Linna Tööstuskomitee, Chaoyangi Linnavalitsuse Välismajandussuhete Komitee ja Daliani Välismajanduskoostööde delegatsioonid. Peale nimetatute oli Hiina poolt päevadele sõitnud Shanghai Välismajanduskorporatsiooni ja Pekingi Tehnikaülikooli Uudistehnoloogia Kompanii esindajad. Ka Eesti poolt polnud huvipuudust märgata, kuigi taolisele üritusele vaevalt pelgalt huvi pärast tuldi — eelkõige ikka kasulikke tehinguid sõlmima. EAO kollektiivliikmetel Tartu Kaubanduskoondisel, Õmblusvabrikul „Sangar“ ja Tootmiskoondise „Flora“ Tartu tsehhil olid kogemused hiinlastega suhtlemisel juba varasemast olemas. Potentsiaalsete äripartneritega Kaug-Idast tulid kohtuma aga ka selliste teada-tuntumate firmade, nagu Tartu Õlletehas, Tartu Ehitusteenindusvalitsus, „Kommunaar“, V. Klementi nimeline

Õmblusvabrik ning väiksemate ettevõtete — Põlva Teenindustootmisvalitsuse, väikeettevõtte „Rapeks“, kooperatiivi „Teeta“ jt. esindused. Kahe tiheda tööpäeva kestel toimusid läbirääkimised, Eesti ettevõtete külastused, mõlema poole toodangu- ja kaubanduste tutvustamised. Vaeti pikemaajalise koostöö võimalusi, sõlmiti konkreetseid protokolle ja lepinguid.

Mida kasulikku ja huvitavat kummalgi poolel teisele pakkuda oli? Hiina välismajandus- ja väliskaubandusorganisatsioonid huvituvad loomulikult eeskätt turu laiendamisest oma ettevõtete toodangule. Kaubavahetuses Ida-Euroopa maa- ja NL-ga peetakse praegu kõige perspektiivsemaks ekvivalentset nn. „kaup kauba vastu“ vahetust. Olukord meie tarbekaupade valikuga on kõigile teada, seepärast pakkus see valdkond Eesti poolele vast kõige enam huvi. Ega saa meie tarbijalgi olla midagi suhteliselt odavate ja kvaliteetsete hiina tarbekaupade, elektroo-

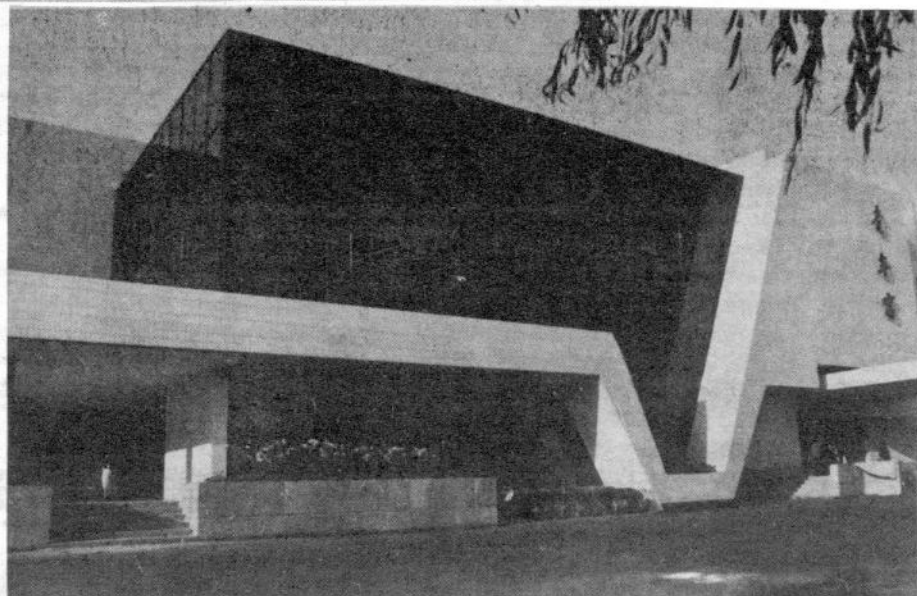
nika ja kosmeetika vastu, mida näiteks Helsingis väärtuslike markade eest külluses võib osta. Miks mitte siis kodus ja oma raha eest? Sellelaadsetele lepingutele sai ka alla kirjutatud. Väga huvitatud on hiinlased veel ühisettevõtete, sh. hiina restoranide loomisest Eestis, tehnoloogiate ja spetsialistide vahetamisest, ehitamisest, tööjõu ekspordist jm. Ka sel alal tehti koostööpäeval paljugi põhimõttelist ära. Ilmselt ei pea tulemusi kaua ootama.

Kaks päeva oli taolise ürituse jaoks loomulikult liiga lühike aeg. Mitu hiina delegatsiooni jäi Eestisse märksa kauemaks,

et siin laiemalt ringi vaadata. Ajaliselt juba väljaspool koostööpäevade ametliku osa raame said teoks mitmed läbirääkimised „kõrgemal tasemel“: Tartu Linnavalitsuses, Eesti Ehituskoondises, Kaubandusministeeriumis jm., samuti ettevõtetes, kel polnud võimalik koostööpäevade ajaks oma esindust Tartusse saata. Pekingi Tehnikaülikooli delegatsioon tutvus Tallinna Tehnikaülikooliga ja kohtus Tartu Ülikooli juhtkonnaga. Läbirääkimiste tulemusel sõlmiti haridus- ja teadusala koostöö leping Pekingi ja Tartu kõrgkoolide vahel, millele TÜ rektor professor Jüri Kärner alla kirjutas. Mitme delegatsiooniga sõlmis edasise koostöö lepingu ka Eesti Akadeemiline Orientaalselt.

Mida öelda lõpetuseks? Paistab, et rahule jäid ja vastastikku kasulikke koostöövõimalusi leidsid mõlemad pooled. Silmaga nähtavatest ja käegakatsutavatest tulemustest on veel muidugi vara rääkida. Siin sõltub meie heade plaanide teostamine paljuski Eesti siseelu korraldamisest. Loomulikult on hiinlased koostööpartnerina huvitatud majanduslikult tugevast, arenevast ja iseseisvast Eestist, kus ainult ei räägita IME-st, vaid tehakse imet. Hiina majandusliku ime teostamise tunnistajaks on meil olnud võimalus olla juba üle kümne aasta. Küllap veendusid koostööpäevadel osalenud, et tasub selle maaga, mis lühikese aja suutis oma majanduse ummikteelt juhtida õigetele rööbastele, tegemist teha. Eestil seisab see ilmselt vägagi valuline protsess alles ees ja arvatavasti kuluvad peale kõige muu siin ka teiste kogemused marjaks ära. Esimesed sammud kahe maa lähenedisel on tehtud. Rõõm on tõdeda, et akna kõrval Euroopasse hakkab paotuma ka uks Itta. Oleme veendunud, et Hiina ei jää sealtpoolt ainukeseks.

J. K.

Muistne ja kaasaegne Hiina. Ülemisel fotol: Bodhisattva ja Ananda skulptuurid Dunhuangi koobastikust. Alumisel fotol: Shenyangi linna noorsoopalee, Liaoningi 2. Ehituskompanii töö.

Kõige mõjuvõimsam tõik inimese vaimses, intellektuaalses ja poeetilises kogemuses on minu meelest alati olnud nende hämmastavate taipamishetkede universaalsus, mida Richard Bucke on nimetanud „kosmiliseks teadvuseks“. Tegelikult ei ole see nimetus seda liiki kogemusele kõige õigem. Nimetada seda müstiliseks tähendaks selle ärasegamist nägemusega teistest maailmast või jumalatest ja inglitest. Nimetada seda vaimseks või metafüüsiliseks tähendaks väita, nagu poleks see samal ajal äärmiselt konkreetne ja füüsiline, väljendil „kosmiline teadvus“ on aga okultistliku žargooni ebapoeetiline kõrvamaik. Kõigist ajastutest ja kultuuridest on meil andmeid niisuguse ilmse elamuse kohta, mis ilmub tavaliselt üsna ootamatult ja ettearvamatult ning selgelt mõistetamatul põhjusel.

Nõnda kirgastunud indiviidile ilmub Too ereda ja võimsa tõsiasjana, et universum just niisugusena nagu ta sel hetkel on, nii terviku kui ka osadena, on täiesti õige ega vaja mingeid seletusi või õigustusi peale selle, et ta lihtsalt on olemas. Eksistents mitte ainult ei lakka olemast probleem; meel on nõnda imeliselt rabatud asjade — isegi nende, mida tavaliselt peetakse halbadeks — enesestmõistetavusest ja kohasusest, et ei leidu küllalt vägevaid sõnu väljendama selle kogemuse täiuslikkust ja ilu. Selle selgus tekitab mõnikord tunde, et maailm on muutunud helendavaks või läbipaistvaks, selle lihtsus aga jätab mulje, et maailma juhib ja korraldab mingi ülimaldus. Samal ajal tunneb indiviid tavaliselt, et kogu maailm on saanud tema enda kehaks ja mis iganes ta ka poleks, pole ta selleks muutunud alles praegu, vaid on olnud alati kõige muuga üks. See ei tähenda, nagu kaotaks ta oma identiteetse tunde läbi, et näeb tegelikult kõigi teiste silmadega, saades sõna otseses mõttes kõike teadjaks, vaid pigem seda, et tema individuaalne teadvus ja eksistents ongi vaatepunkt, mida ajutiselt kasutab miski mõõtmalt suurem kui ta ise.

Selle kogemuse keskne tuum näib olevat veendumus või taipamine, et vahetu praegu, mis iganes ta loomus ka poleks, ongi kõige elava siht ja täiuslikkus. Seda taipamist saadab ja sellest voolab välja emotsionaalne ekstaas, intensiivne kergenduse, vabanemise ja valguse tunde ning sageli peaaegu väljakannatamatu armastus maailma vastu, mis on ometi sekundaarne. Tihti aetakse kogemusest tulenev nauding segi kogemuse endaga ja taipamine kaob ekstaasis, nõnda et indiviid, püüdes säilitada kogemuse sekundaarseid efekte, ei märka peamist — seda, et vahetu praegu on täiuslik isegi siis, kui ta pole ekstaatiline. Ekstaasi tingimatuks ja püsituks vastumõjaks on meie tunnete pidev muutumine. Taipamine aga, kui see on küllalt selge, jääb. /.../

Niisugusel taipamisel pole vähimatki ühist „pinnapealse

optimismi“ või universumi tähenduse haaramisega mingi teravmeelse filosoofilise lihtsustuse terminites. Selle kõrval kõlavad kõik filosoofilised arvamused ja vaidlused nagu keeruliseks aetud edasi-tagasi pillutatav laste lalin: „On!“ „Ei ole!“ „On!“ „Ei ole!“ — kuni (kui vaid filosoofid samamoodi teeksid) nad tabavad selle mõtletuse ja veerevad naerust huilata.

ALAN WATTS (6. I. 1915 – 16. XI. 1973) See on TOO

tes kukerpalli. /.../

Oluline pole see, kuidas ma tunnen, ükskõik kas tõelise vabanemise ja selguse tunne on hetkel olemas või mitte, sest raskuse ja piiratuse tunne on samuti TOO. Selle lahkne mispunktiga on filosoof aga seatud vastamisi veidra kommunikatsiooniprobleemiga, eriti sel määral, mil filosoofia näib olevat mingil moel seotud religiooniga. Inimestel paistab olevat veendumus, et niisugustest asjadest kirjutatakse või räägitakse eesmärgil neid parandada või nende leidagi head teha, kusjuures eeldatakse, et kõneleja ise on ennast juba parandanud ja suudab rääkida autoriteetselt. Teisisõnu, filosoof on surutud jutlustaja rolli ja temalt oodatakse, et ta ise teostab seda, mida jutlustab. Tema sõnade tõestust kontrollitakse tema iseloomu ja kombelise alusel — kas ta näitab üles hirmu või mitte, kas ta sõltub „materiaalsetest abivahenditest“ nagu viin ja tubakas, kas tal on maohavad või armastab ta raha, kas ta läheb tujust ära või langeb depressiooni, või armub, kui ei tohiks, või näeb mõnikord välja pisut väsinud või tohletanud. Kõik need kriteeriumid võivad olla valiidid, kui filosoof jutlustaks vabanemist inimolemisest või püüaks muuta iseennast ja teisi oluliselt paremaks.

Ühe eluea jooksul on peaaegu iga inimolend võimeline end parandama — sõltuvalt tarmukusest, ajast, temperamendist ja algatusest. Nähtavasti on see sobiv tööpõld jutlustajatele ja teistele maailmaparandajatele. Kuid piirid, milles selline parandamine saab toimuda, on kitsad, võrreldes meie loomuse ja ümbruse tohutute mõõtmatega, mis jäävad samaks ja mida on väga raske parandada, kui väga seda ka ei soovitaks. Sellepärast ma ütlen, et kuigi on olemas koht iseenda ja teiste parandamiseks, ei ole probleemide lahendamine ja olukordadega toimetulemine mingil juhul ainuke ega isegi põhiline eluprobleem. Samuti pole see põhimõtteliselt filosoofia asi.

Inimlikke sihte aetakse taga tohtus ringlevas universumis, millel ma ei näe üldse olevat meie mõistes sihti. Loodus on palju enam mänguline kui sihipärane ja tõenäosust, et tal pole mingeid erilisi eesmäärke tulevikule, ei maksa maha kan-

da kui eksitust. Otse vastupidi, looduse kulg nagu me näeme nii ümbritseva maailma kui ka oma organismi põhjal, sarnaneb rohkem kunstile kui äriale, poliitikale või religioonile. Iseäranis sarnaneb see muusikale ja tantsule, mis vallanduvad iseennest ja ei taotle tulevikult midagi. Keegi ei kujuta ju ette, et sümfoonia peaks eeldama ettekande kestel oma kvaliteedi paranemist, või et män-

nägemus on õige, võime esmalt vastata, et sellist asja nagu tõde pole iseennest olemas: tõde sõltub alati vaatekohast. Tuli on kuum naha suhtes. Maailma struktuur avaldub sellisena nagu ta on meie tundeorganite ja aju suhtes. Seetõttu võivad mõningad muutused inimorganismis muuta selle omalaadseks vastuvõtjaks, millele maailm on niisugune, nagu ta just selles nägemuses paistab. Samamoodi võivad aga teistsugused muutused anda meile niisuguse tõe maailmast, nagu see ilmub skisofreenilisele või musta masendusse langenud meelele.

Siiski võib esitada argumendi „kosmilise“ kogemuse ülima tõe poolt. See põhineb lihtsalt sellel, et ükski energiasüsteem ei saa ennast täielikult kontrollida ilma liikumise lakkamiseta. Kontroll piirab liikumist ja seetõttu oleks täielik kontroll ka täielik piiratus. Kontroll peab alati alluma liikumisele, kui üldse liigutakse. Inimkeeles võrdub liikumise totaalne piiramine totaalse kahtlusega, oma tunnete ja meelte täieliku mitteusaldamisega. Võib-olla on selle kehtsuseks äärmine katastoonia, mis piirab igasuguse liikumise ja suhtlemise. Liikumine ja vabanemine piiratusest võrdub teistest küljest usuga, iseenda usaldamisega kontrollimatu ja tundmatu kätte. Äärmuslikul kujul võib see tähendada täielikku hoolimatust ja ülimat kapriisistumist ning esmapilgul võib sellisel piiramatul usul põhinev elu paista nägemusena maailmast, kus „kõik on õige“. Siiski välistaks selline vaatepunkt väärtusena igasuguse kontrolli ja siin poleks kohta õigustel ja piirangutel. „Kosmilise“ kogemuse olemuslik osa eeldab aga, et teadvuse normaalne piiramine ego-tunde poolt on samuti õige, kuid ainult ja alati seetõttu, et ta allub piiratuse puudumisele, liikumisele ja usu-

le. Asja tuum on lihtsalt selles, et seal, kus üldse on elu ja liikumine, peab usk olema põhiline, lõplik ja fundamentaalne, kahtlus aga teisane ja allutatud. See on üks viis öelda, et inimelu kõikehõlmavas tagapõhja, millega filosoof kui kunstnik tegeleb, tuleb suhtuda totaalse jaatuks ja usaldusega. Muidu poleks üldse alust ettevaatusele ja kontrollile, mis puudutab üksik-asju selle esiplaanil. Liiga kerge on aga neisse üksikasjadesse nõnda sukelduda, et proportsioonitunne kaob ja muutuda pööraseks, püüdes kõiki asju kontrollile allutada. Me muutume hullemeelseteks, ebakindlateks ja juurtetuteks, kui kaotame arusaamise ja usu kontrollimatusse ja haaramatusse tagapõhjamaailma, mis on lõppude lõpuks seesama, mis me ise oleme. Erinevus täieliku, teadvustatud usu ja armastuse vahel on väga tühine, kui seda üldse on.

Tõlgitud raamatust: Alan W. Watts. This is It. N.Y., 1967, lk. 17–39. Inglise keelest lühendatult tõlkinud MÄRT LÄÄNEMETS

Kui me küsime, missugune

ÜLIÕPILASÜHENDUS „HUMANITAS“

Eesti Vabariigi ajal ja enne seda tegutsenud akadeemiliste üliõpilasorganisatsioonide taasärkamine ligi poole sajandi pikkusest varjusurmast viimase aasta-paari jooksul pole enam kellelegi uudiseks. Korporatsioonide värvimütsid on taas ilmestamas Tartu tänavapilti. Tänapäevase Tartu Ülikooli ärksam osa ühendavaid organisatsioone (nii värve kandvaid kui ka värvideta) on juba kaugelt üle paarikümne. Vanade nn. intiimorganisatsioonide kõrvale on tekkinud ka rida uusi. **24. november 1989** läheb ajalukku üliõpilasühenduse „Humanitas“ asutamispäevana. Kuigi „Humanitas“ kuulub „uute“ ühenduste hulka, ei tekkinud ta siiski üleöö tühjale kohale. Ajal, mil vabadel alustel loodud ja tegutsevatest akadeemilistest üliõpilasorganisatsioonidest avalikult juttugi ei võinud olla (70.-ndad ja 80.-ndate esimene pool), oli Tartu Ülikoolis ometi olemas ametlikult tunnustatud üliõpilasühendus — ÜTÜ orientalistikaring (alates 1983. aastast ÜTÜ võrdleva kultuuriloo ja orientalistika ring), kes oma siseelus järgis vaba vaimu ja mittenõukogulike akadeemiliste traditsioonide põhimõtteid (vt. T. Kulmar — „Demokraatiatraditsioonist orientalistikaringis“, „Sõnumitooja“ nr. 1—2 ning „Daamide ja härrade ring“, „Sõnumitooja“ nr. 7—8; Ed. Parhomenko — „Sees-väljaspool kultuuritraditsiooni ning võrdleva kultuuriloo ja orientalistika ringi“, „Sõnumitooja“ nr. 1—2). Andmaks vanale sisule uus vorm, sündiski umbes aasta tagasi ÜTÜ võrdleva

kultuuriloo ja orientalistika ringi vilistlaste ja üliõpilaste seas mõte loobuda ÜTÜ ringi nimetusest ja luua oma üliõpilasselts (ühendus). Ühenduse nimeks valitud „Humanitas“ (praegusel „Humanitasel“ pole midagi pistmist Eesti Vabariigi ajal tegutsenud ja juhuslikult sama nime kandnud marksistliku ringikesega) toonitab ühenduse tegevuse eesmärgi ja põhimõtteid: orienteeritus vaimusele, teadmiste ja mõistmise omandamisele, eetilise, humanistliku eluhoiaku kasvatamisele oma liikmetes teadusliku uurimistöö ja ühistegevuse kaudu. „Humanitas“ püüab vältida korporantlikku suletust ja liigset klammerdumist (ajast-arust) traditsioonidesse. „Humanitas“ on avatud kõigile üliõpilastele, olenemata soost, erialast ja tõekspidamisest.

Asutamiskoosolekul võtsid ligi paarkümmend tegevliiget ja tosinkond vilistlast vastu ühenduse põhikirja. Tegevliikmete kogu valis viieliikmelise eestseisuse, vilistlaskogu neljaliikmelise senati. Üldkogu kinnitas mõlemad esindusorganid ning valis ühenduse vanemaks Tü ajaloo II kursuse üliõpilase **Raivo Ruusalepa**. Vilistlaskogu valis nelja senaatori hulgast oma konsuliks **Tarmo Kulmari**. Koosolekule järgnenud pidulikule avaõhtule olid „Humanitast“ tervitama tulnud teiste akadeemiliste organisatsioonide esindajad. Öhtu lõpetas bankett.

Ü. Ü. „Humanitas“ vilistlane
MÄRT LÄÄNEMETS

Üliõpilasühenduse „Humanitas“ üldkogu 24. novembril 1989. a.

Andres Joala foto.

IV peatükk

Üksiku mehe pingutused.

Meeldiva mehe leidmine.

Tütarlapse kättesaamine

lähenemise teel

§. 28. Üksiku mehe pingutused.

1. Kui liigutused ja näoilmed on selgeks tehtud, siis on mehel kerge tüdrukut oskusliku käitumisega kätte saada.

2. Täringumängu või teisi mängu mängides, kui vaidlused puhkevad, haaraku mees paljutähendusliku ilme-ga tüdruku käest kinni.

3. Rakendagu ta riivavat embust ja teisi embusi. Nendest oli juba varem juttu.

4. Joonistades kujutagu ta armastajate paare. Eks see viita tema enese taotlustele.

5. Sobival juhul võib ta ka midagi muud kujutada.

6. Veemängude ajal sukeldugu ta tüdrukust eemal vee alla, ujugu tema juurde, puudutagu teda ja tõusku siis vee alt välja.

7. Värske lehe mängu ja teiste kohalike mängude ajal andku ta oma tunnetest märku viisil, mis selle või teise mänguga sobivad.

8. Oma hingepiinast võib ta rääkida, kuid ometi ei tohi sellega seostada tütarlast.

9. Ka unenäost, kuid seal peaks esinema mõni teine tüdruk.

10. Etendustel või hõimlaste kokkutulekul pangu ta tüdruk enda ligidale, sealjuures puudutagu teda viisil, mis lubab mõelda, nagu oleks ta kavatsuseks olnud midagi muud.

11. Asetagu ta oma jalg tüdruku jala vastu, otsekui tahaks seda toetada.

12. Seejärel puudutagu ta oma varvastega ikka ja jälle õrnalt tüdruku varbaid.

13. Suure varbaga aga vajutagu küüneotsi.

14. Kui see on tehtud, siis mingu ta aste-astmelt edasi.

15. Et tüdruk aga kõike taluks, tuleb ikka ja jälle korrata ka varemtehtut.

16. Jalgade pesemise ajal pigistatagu ta varvastega nagu tangidega tüdruku varvast.

17. Tuleb arvestada, et kui midagi kingitakse või vastu võetakse, siis tekib alati vastav meeleseisund.

18. Suuloputamise puhul pritsigu ta tüdrukut veega.

19. Kui ta üksildases paigas pimedas istub tütarlapsega kahekesi, siis harjutagu teda kannatlikuks; samal moel toimigu ta siis, kui nad kahekesi ühel ja samal asemel lebavad.

20. Seal võib ta ka oma tundeid avaldada, kuid mingil juhul ei tohi tütarlast kohutada.

21. „Vaid ükski olles saan ma midagi rääkida.“ Seda öelnud, peab ta oma tundeid kirjeldama sõnadeta, nii nagu raamatus „Võõras naine“ on kirjeldatud.

22. Kui mees on tüdruku tundeist aru saanud, peaks ta haigust teeseldes tema enda juurde kutsuma, et ta kauleks, mis on juhtunud.

23. Kui tüdruk tuleb, siis palugu ta tüdrukul oma pead hõõruda. Võtku ta tüdruku käsi ja asetagu see tähendusriikka ilme-ga oma silmadele ja laubale.

24. Pakkugu ta tüdrukule tegevust, näiteks ravimi toomise ettekäändel.

25. „Sa peaksid seda tegema. Üheltki teiselt tüdrukult pole ma varem midagi niisugust palunud.“ Kui tüdruk end minema asutab, siis võtku mees temalt kindlasti lubadus tagasi tulla.

26. Seda kõike tehku ta kolme öö ja päeva vältel.

27. Et tüdruk ikka ja jälle tuleks, peaks mees temale pidevat meelelahutust pakkuma.

28. Et tüdrukus usaldust äratada, tuleb seltskonda kut-suda ka teisi naisi, ometi ei tohi oma tundeid sõnade-ga väljendada.

29. Isegi see, kes on sügavalt armunud, ei jõua tüdru-ku juures kaugele, kui näitab üles ükskõiksust. Nii arvab Ghotakamukha.

30. Kui tundub, et tüdruk on kättesaadav, siis on aeg temale läheneda.

31. Öhtu- ja ööpimeduses häbenevad naised vähem kui muidu. Nad on kirglikumad, ei tõuka meest tagasi ja nõustuvad kergemini vahetada astuma. Seepärast tuleb neid võtta just sel ajal. Nõnda väidab rahvatar-kus.

32. Kui aga mehe üksinda tehtud pingutused ei kannu vilja, siis võiks ta paluda amme tüdruku või sõbratari, keda tüdruk usaldab, et need tootsid tüdruku tema juurde. Nad peaksid olema asjasse pühendatud, kuid oskama vaikida. Kui tüdruk on tema juurde toodud, siis peaks ta toimima nii, nagu varem kirjeldatud.

33. Või saatku ta tüdruku juurde oma teenijanna ülesandega saada tema sõbrannaks.

34. Ohverdustel, pulmades, rongkäikudes, pidustustel või muudel puhkudel, kui rahvas näitemängudele kokku koguneb, pangu ta ikka ja jälle tüdruku liigutu-si ja näoilmeid tähele, uurigu tema tundeid ja püüdke tema ligidale minna, kui ta juhtub üksi jääma.

35. Sest naised, kelle tunnetest on aru saadud, ei lükka tagasi meest, kes neile õigel ajal ja õiges kohas läheneb. Nõnda väidab Vätsjājana.

— Eelnevalt kirjeldati üksiku mehe pingutusi.

§ 29. Meeldiva mehe leidmine.

36. Tüdruk, kellel pole võimalusi, kuigi on head omadused, kellel pole varandust, kuigi põlvneb heast suguvõsast, kes ei saa samaväärsega kohtuda, kes elab emast-isast lahus või kasvab üles sugulaste juures, peaks, kui neiu põlv on kätte jõudnud, püüdma omal käel abielluda.

37. Ta peaks vooruslikku, võimekat ja hea välimusega meest kütkestama lapseliku armastusega.

38. Või meest, kellest ta mõtleb: „Hoolimata isast-emast tahab ta mind vaid minu enda pärast.“ Ka tema võib ta armastusväärse ja hoolitseva suhtumise ning enda pideva näitamisega kätte saada.

39. Ema võiks tema ühes sõbrannade ja amme tütardega viia mehe lähedusse.

40. Kui mees üksi seisab, siis mingi tüdruk ootamatult tema juurde, käes lilled, lõhnaained ja beetel.

41. Näidaku tüdruk, et tunneb kunste, massaaži ja peahõõrumist.

42. Jutustagu ta armastatule jutte, mis tolele meeldivad viisil, millest räägiti peatükis „Tüdrukule lähenemine“.

43. Kui ta on mehele isegi väga lähedaseks saanud, ei tohi ta end ometi ise mehele pakkuda, sest neiu, kes end ise mehele pakub, kaotab oma õnne. Nõnda väidavad Õpetajad.

44. Kuid kohaseid lähenemisviise võib kasutada.

45. Kui teda emmatakse, siis ei tohi vastumeelsust näidata.

46. Managu ta näole malbe ilme, otsekui ei saaks millestki aru.

47. Kui mees teda suudelda püüab, siis lasku ta seda teha vaid siis, kui mees on sunnitud kasutama jõudu.

48. Kui teda on veendud ühtesse astuma, siis lasku ta mehel vaeva näha, enne kui see saab tema salajasi kehaosi puudutada.

49. Kui isegi nõutakse, ärgu ta end liiga palju paljastagu, sest ajad võivad muutuda.

50. Kui ta on aga veendunud, et mees on temasse kiindunud ja ei jäta teda, siis võib ta meest ergutada, et see vabastaks tema neitsilikkusest.

51. Ja kui ta on neitsilikkusest vabanenud, siis andku sellest kohe oma südamesõbrale teada. — Eelnevalt oli kirjeldatud, kuidas leida meeldivat meest.

§ 30. Tütarlapse kättesaamine lähenemise teel.

52. Selle kohta on värsid:

Kui armastatud tütarlaps on andunud ja kuulekas ning pakub tuge õnne jaoks, siis kõlbab naiseks võtmiseks.

53. Kui tüdruk voorust, välimust ja mõistust millekski ei pea, on rahul teiste naistega, sest ihkab meheks varakat,

54. siis vooruslikku, tarmukat, head, andunud ja kena meest, kes teda püüab vallata, ta ärgu narriks tehku.

55. Parema armastus kui rikkus, parem olla kurja ainus. Halb on olla voorusliku naine teiste naiste hulgas.

56.

Rikkal mehel palju naisi, enamasti on nad vabad, väliselt ka õnnelikud, kuid neis puudub usaldus.

57.

Tagasi tuleb lükata madalast perest peigmehed, samuti hallpead, kaugetes riikides ümber kolajad.

58.

Tagasi tuleb lükata juhuse peale tulijad, petliku mängu mängijad, naiste ja laste omajad.

59.

Kui voorused ongi võrdsed, üks ikkagi on see õige, sest temal on ainus eelis, mis äratab neius kirge.

NÕNDA LÕPEB KOLMANDA RAAMATU NELJAS PEATÜKK „ÜSIKU MEHE PINGUTUSED. MEELDIVA MEHE LEIDMINE. TÛTARLAPSE KÄTTESAAMINE LÄHENEMISE TEEL.“

Seletusi III raamatu IV peatüki mõistmiseks

Lugeja märkab kergesti, et on alanud „Kaamasuutra“ sünteetilise osa, milles tehakse ühtaegu viiteid nii ette- kui tahapoole, ning tihtipeale korratatakse ka seda, millest on varem juttu olnud. Siiski ei loobuta ka siin teose põhisuunitlusest: jätta lõpliku otsustamise õigus inimesele endale. 3. Embuste kohta vt. II raamatu II peatükki. Riivavast embusest on seal juttu lõigus 9. 19. Harjutagu teda kannatlikuks — mõeldud on seda, et edasi tuleb minna aste-astmelt, s.t. tüdruk peab harjuma kõigepealt lihtsate puudutustega, seejärel alles embuste ja suudlustega. 21. „Võõras naine“ on „Kaamasuutra“ V raamat, järelikult on see „Sõnumitooja“ veel ilmunud. 42. „Tüdrukule lähenemine“ — Vt. III raamatu III peatükk. 49. Ajad võivad muutuda — näiteks mees võib tüdruku hüljata.

LIN JI

Üks jutlus

Ta jutlustas rahvale nõnda:

Tao järel käijad, peaasi on nõuda taga õiget-tõelist arusaamist, püüda siin ilmas jonnakalt oma sihi poole. Muidu saavad igasugu vaimud-tondid sind eksitada ja segadusse viia.

Kes ei tegutse, on väärt inimene. Ärge vaid tehke midagi erilist. Lihtsalt olge tavalised. Te peate aru, kuidas välja saada. Olete kodu ligi, aga kipute mujale. Otsite tuge. See on viga.

Te mõtlete ainult, kuidas nõuda taga Buddhat. Buddha on sõnakõlks (ming-jiu). Kas te üldse teate, mida te nii kangesti taga nõuate?

Kolme aegilma ja kümne ilmasuuna Buddhad ja patriarhid on tulnud siia ainult selleks, et taga nõuda dharmat.

Niisama ka teie, kes te nüüd siia olete tulnud õppima ja Tao järel käima. Otsige ka teie ainult dharmat. Kui saate kätte dharmat, olete valmis. Kui ei saa, käite ringiratast ja tulete tagasi viit teed mööda nagu ennegi.

Mis on dharma? Dharma on meele-dharma. Meeledharmal ei ole kuju, ta ulatub läbi kümne ilmasuuna. Tema toimimine paistab meie silma all. Inimestel ei ole küllalt usaldust, seepärast nad tunnistavadki sõnu ja fraase ning püüavad kirjamärkidest leida tõde ja mõõta Buddha dharmat.

Aga taevast ja maa on teine teisel pool.

Tao järel käijad, see mägimunk räägib dharmast. Mis dharmast ta räägib? Ma räägin meelepõhja-dharmast. Sellega pääseb tavalisse ja imelisse, pääseb puhtasse ja räpasesse, pääseb tõelisse ja tühisesse. Tegelikult seda teie tõelist ja tühist, tavalist ja imelist ei saa võrrelda kõige tõelise ja tühise, tavalise ja imelise — kuidas ta saaks panna sellele nime?

Tõeline ja tühine, tavaline ja imeline ei saa panna nime sellele inimesele.

Tao järel käijad, võtke kinni ja kasutage. Aga ärge pange nime. Seda hüütaksegi sügavaks mõtteks.

Mägimunga jutt dharmast on teistmoodi kui muudel inimestel. See on nagu siis, kui Mandžusri ja Samantabhadra ilmuksid minu silme ette, igäüks avaldaks oma kehalise kuju ja küsiks dharmat kohta. Kui vaid küsib seda, olen mina juba näinud kõigest läbi.

Vana munk istub kindlalt ja kui mõni Tao järel käija tuleb minuga kokku saama, näen temast täielikult läbi. Kuidas nii? Ainult sellepärast, et minu nägemine on teistsugune. Väljastpoolt ma ei vali tavalise ja imelise vahel, seestpoolt ma ei jää pidama põhilise juurde. Minu pilk jõuab pärale, kõhklemata ja eksimata.

Seletuseks

Lin ji — inglispäraselt Lin chi, jaapanipäraselt Rinzi, kes suri 866. aastal, on chan-(zen) budismi kuulsaimad nimesid, kelle autoriteet ja mõju on kestnud tänini. Üks Jaapanis populaarseid zen-koolkondi kannabki rinzi-zeni nime. Sellesse koolkonda kuulus muide Jaapani zeni originaalsemaid kujusid Hakuin (1686—1769).

Rinzai-zen on saanud mõnevõrra kõmulise kuulsuse Läänes, tänu erilistele ja vahel kummalistele võtetele, mida õpetajad (jaapanipäraselt roshi, hiinapäraselt laoshi) kasutasid. Rinzai-õpetaja võis õpilase küsimusele vastata uue küsimusega, vaikimisega, püstitõusmisega, minemajalutamisega, mõirguga, absurdse või asjasse puutumatu lausega ja isegi kepihoobiga. Sellist käitumist ei ole aga raske mõista, kui tunneme mahajaana põhitõdesid ja chan-koolkonna eripära.

Kaug-Idale on iseloomulikud lühivormid ja aforistlikud sõnastused. India vaim on sõnaohter, Kaug-Idas kaldutakse lakoonilisuse poole. Võib (kaugidalikult) öelda, et chan on mahajaana kaugidalikult lakooniline kontsentraat, viis mahajaana põhitõdesid inimesteni tuua.

Nende tõdede hulgas keskne on see, et igal inimesel, igal elusolendil on Buddha-loomus, et meie kõik oleme tegelikult Buddhad. See ei ole metafüüsiline, vaid kogemuslik väide, mille kurjasti kasutamise vastu chan-budistid on muide väga teinud välja astunud.

Budistliku metafüüsika keskseid probleeme tuleb sellest samast kogemusest — see on Buddha-loomuse ja argiloomuse vahekorra probleem, vastuseotsimine küsimusele, kuidas saab tõelus esineda ebatõelisel, nirvaana sansaarana, illusioonina; kuidas saame pidada Buddhat ja iseend argi inimesteks, olla need, kes me tegelikult ei ole. Probleem on õige lähedane kristlikule teodiikale, veel enam uusplatoonikute ja gnostikute küsimusele, kuidas sai täiuslikust ja tõelisest Jumalast tekkida see puudulik ja ebatõeline maailm.

Vahe budistide ja eelnimetatute vahel on selles, et kristlased, uusplatoonikud ja gnostikud on oma probleeme tihti püüdnud

lahendada lähtudes ratsionalistliku filosoofia traditsioonist, budistide meelest ei ole aga võimalik neid mõistlikult sõnastada ega lahendada virgumata argimõtlemise tasandil. Nirvaana ja sansaara vahekordi ei saa seletada sansaarast lähtudes, Selleks tuleb enne jõuda nirvaanasse. Buddha-loomust, virgunud-olemist ja selle vahekorda virgumata-olemisega saab mõista ainult virgunu.

Nii on metafüüsika budismis ikka teisejärguline asi ja chan oma lakoonilisuses ajab enam-vähem ilma temata läbi, keskendudes põhilisele — praktikale, inimese aitamisele tema senisest illusoorsest ja võimast seisundist välja. Kuna mahajaana suure usu järgi on iga inimene Buddha, tähendab senise illusoorse isiksuse lagunemine, sellest vabanemine automaatsel jõudmist tõelisse Buddha-isiksusse nagu un lakkamine tähendab ärkamist. Ärkamist takistab inimese teadvus, tema meele toimuv lakkamatu psühho-loogiline protsess, millel on väga suur inert. Meele kumine segab meid, veab meid endast eemale nagu tugev tuul, mis lööb järvepiir lainetama. Budistlik psühholoogia püüab inimese meelt ja tema liikumist analüüsida, budistlik praktika — seda liiki vaigistada, lõpetada. Kui meelelulak leiab inimese enda, oma Buddha-loomuse selguse ja rahu.

See eneseleidmine ei saa tähtsaks mingi õpetuse, uute teadmiste või hmuste omandamist, uute mõtete-kuju lisandumist meele toimuvasse protsessi. Ka mitte siis, kui nende kujutluste on „Buddha“, „dharma“ või midagi seesugust. Chan-õpetajad on öelnud, leib tappa Buddhat ja patriarhid (rajaad). Nad on ka hoiatanud õpilasi ligioosse kujutlusesteemi omaks võtust, seal, kus tuleb vabaneda igasuguse jutlemisest. Seda teeb siin toodud tekst Lin ji, kui ta ütleb, et ei tule taga Buddhat („Buddha on sõnakõlks“), dharmat, tõde. Tõde ei ole kirjamärgi ja kujutlusest, vaid kujutlusest, artest ja emotsioonidest vabas meeles. „Tõde on meele-tõde“, ütleb Lin ji. ei jõua ka tegutsemisega, nagu ta lo jutluse alguses.

Lin ji kuulus nn. „lõuna-koolkonda“, mis rõhutas virgumise täielikkust ja siiski: tegemist pole inimese muutmisega, vaid tema saamisega selleks, kes ta on, juba on, virgumine on eneseleidmine, illusioonist vabanemine, mis on ka nagu unest ärkaminegi.

Kümme ilmasuunda on kaheksa ilkaart pluss vertikaalsed üles- ja allas nad.

Kolm aegilma on olnu, olev ja tulev. Aegilm on vana eesti sõna, mis sobiks Uue Testamendi „aiooni“ tõlkemiseks.

Viis teed, mis toovad tagasi siia maailma on sündimine põrgus, näljase vaimu pree tana, loomana, inimesena ja pooljumal asurana.

Mandžusri ja Samantabhadra on kaks olulist bodhisattvat.

Lin ji tekstis kohtame mahajaana, chani ning ka taoismi meelismõtteid, nagu nime-tuste meelevaldsus, sõna kaugus asjast. Jutluse lõpus on juttu läbinägemisest: virgunud meel ei peatu, ei haara kinni ühestki vaatest, seisukohast, usust või õpetusest. Ja ometi õpetas Lin ji elu aeg — see oli aga, nagu chan-budistide ja taoistide kombel öelda võis — õpetamata õpetamine, mitte õpilastest uute inimeste kasvatamine, vaid vana illusoorse inimese lammutamine.

Teksti lõpus on soovitatav sõnad „tavaline“, „imeline“ ja „põhiline“ jutumärkidesse panna. Eksperimentina võib „dharma“ asendada „tõega“.

Tõlkinud ja kommenteerinud
JAAN KAPLINSKI

ARVO TÕNISOO

Hetkeseisundi kilde

Valge varese kombel
redutan — kõik on tühi.

Peegli sügavas kiires
läigatab hirm
kaome, mis parata.

Päevaga leian üles
kaotan ja otsin taas

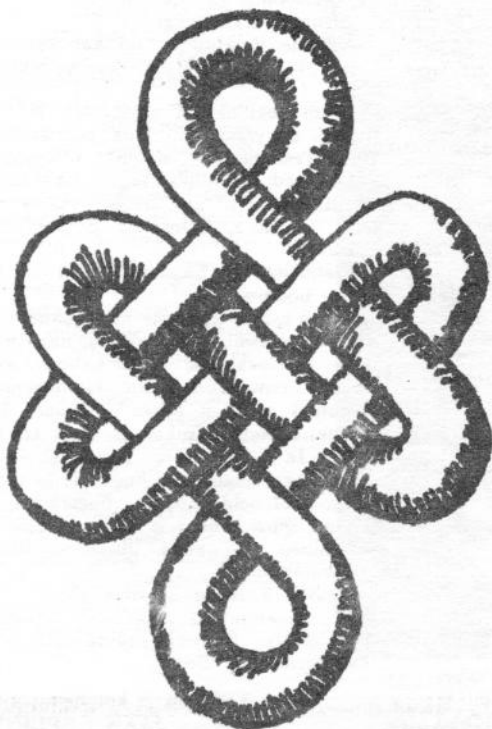
Viis õit avali ilma poole
usun ja meel saab täis.

Ajaga sirgun üles
närbun ja ring saab täis.

Täna armastan elu
— kuuhelmeis aeg on käes.

Jalg otsib kuivemat pinda
visinal hingab soo
kailude lõhn lööb ninna
lähen ja tulen ja toon.

Maa tõuseb tuulega üles
— taevas tinane rõhub ja ohkab.

LÄHENEVAD

ORIENTALISTIKAPÄEVAD

Algav Hobuse aasta on Eesti orientalistikale tähtpäevaderohke. 1935. aastal loodud Eesti Akadeemilisel Orientaalseltsil täitub 55 aastat. 1955. aastal tegevust alustanud TRÜ orientalistikakabinet (NB! Mitte segi ajada kabineti ametliku asutamisaastaga, selleks on 1956) saab 35-seks. Suvel seisab ees baltisaksa filosoofi ja orientalisti Hermann krahv Keyserlingi 110. sünniüubel; sellest tuleb küll juttu juba eraldi ja edaspidi.

Orientalistikapäevade traditsioon ulatub õigupoolest 1975. aastasse, mil toimus orientalistikakabineti esimene aastakollokvium. 1978. aastal jätkusid need orientalistide teaduslikud aastakonverentsid juba ÜTÜ orientalistikaringi vilistlaskollokviumide nime all. 1984. ja 1985. aastal kollokviume ei toimunud — põhjused on mõistetavad neile, kes on lugenud „Sõnumitooja“ avanumbrist artiklit „Demokraatiatraditsioonist orientalistikaringis“. 1986. aastast alates leiavad aset juba orientalistikapäevad.

Järjekordsed orientalistikapäevad toimuvad 16.—18. veebruaril 1990. aastal, olles seekord, nagu arvatagi võib, pühendatud kahele esimesele artikli algul nimetatud sündmusele. Mitme ürituse seas ootame laiemat avalikkust eriti laupäeval, 17. veebruaril Tartu Ülikooli aulas toimuvale aktusele ja teaduslikule konverentsile.

Lähem informatsioon avaldatakse ajalehtedes „Edasi“ ja „Reede“.

TARMO KULMAR

EESTI AKADEEMILINE
ORIENTAALSELTS
SOOVIB KÕIGILE „SÕNUMITOOJA“
LUGEJATELE
EDUKAT JA TÖÖROHKET
HOBUSE AASTAT!

Vabandame!

Trükikoja praagi tõttu on eelmise „Sõnumitooja“ (nr. 23—24) 7. lk. kaotsi läinud Linnart Mälli intervjuu teise osa pealkiri „Hiina nagu ta on“. Toimetus teeb kõik temast sõltuva, et selliseid juhtumeid edaspidi ette ei tuleks.

Toimetaja: Märt Läänemets
Makett: Indrek Ude
Päise kujundus: Leonhard Lapin

Toimetuse aadress: 202400. Tartu, Tiigi 78, ruum 117,
tel. 3-08-05. Trükikoda „Oktoober“: Tallinn, Kreutzwaldi 24.
Ofsettrükk. Tellimise nr. 337 Maht 1 pg. Tiraaž 35 000.